

Առանց բընաւ ընդդիմութեան մըտանք ներս .
Ես՝ որ փափաք մը ունէի գիտնալու
Վիճակը՝²⁴ զոր ամբողջ իր մէջ կը ծարարէր,
Հազիւ մըտած՝ աքըբըս շուրջ կը դարձնեմ
Իւ կը տեսնեմ ընդարձակ դաշտ ամէն կողմ
Լի ցաւերով, տանիւնքներով աշակերտ .
Ինչպէս Աւրի²⁵ մտա ուր Էրզնէ լընանայ,
Չեղբ է Բուլա՝ Գառնեղոյի քովն ու շուրջ՝
Որ իտալիան փակէ, սահմանքը թըրլէ,
Կ'ընեն երկիրը խորտուրորտ՝ գերեզմանք²⁶,
Հոս ալ ամէն կողմէ այնպէս կ'ընէին,
Բայց աւելի սարսափելի կերպով մ' հոս :

25. Աւրը . քաղաք Բուլանդի, Հոռնի ձախ
եղբերքին վրայ . ուր մեծ պատերազմ մը տեղի
ունեցաւ քրիստոնէից ընդդէմ անհաւատից . —
Բուլա . քաղաք Խոսրոյի . — Գառնեղոյ կամ
Գառնանեղոյ, ծովածոց Արիական ծովուն՝ Խոսրոյ
և Իսլամական միջեւ :

26. Գերեզմանք . թէ ինչ է պատճառը՝ որ
Աւլըյի մէջ այնչափ գերեզմաններ կան՝ որոնք
երկիրը խորտուրորտ կ'ընեն, կը պատճառի, որ
Մեծն Կարողոս պատերազմելով հոն անհաւատ-
ներուն դէմ, և բազմաթիւ քրիստոնէական մե-
ռած ըլլալով, աղօթից Աստուծոյ որ անոնք
կարենան ծանցելու անհաւատներէն, որպէս
զի թողեն զանոնք . հետեւեալ առաւուն՝ զե-
րեզմաններու մեծ բազմութիւն մը գտնուեցաւ
և իւրաքանչիւր մեռելի ձախտին վրայ գրուած
մը, որ կը ցուցնէր անոր անունն ու մական-
ունը . և այսպէս իմանալով՝ այն գերեզման-
ներուն մէջ թաղեցին զանոնք : — Կոյնպէս
Բուլայի մէջ կան 700ի շափ գերեզմաններ, և
կը պատճառի թէ ժամանակաւ՝ Սկիւանիայէ
և Խոսրոյէն հոն կը բերէին կը թաղէին ծով-
ափին մօտ :

27. Երկար . այն շիրիմները այնպէս հրապառ-
էին, որ ոչ մէկ արհեստագործ, դարբին թէ ձու-
լիչ, անկէ աւելի հրաշէկ երկաթ չեն ուզեր
աշխատանք համար :

28. Նիւանք իր նմանիկն հետ . Արիանոսեանք
առանձին, Պեղագեանք առանձին, և այլն : —
Որք ըլլի որչա . հերձուածին յատկութեան և
յամանութեան աստիճանին համեմատ :

29. Ինչպիսի աշխարհով . միշտ և հոս միշտ զէպ
ի ձախ եկած էին, և հիմա պարունակը կարել
անցնելու համար աշխարհով կը դառնան : Այս
դժոխային ճամբորդութեան մէջ միշտ զէպ է
ձախ կ'երթան Քերթուղը, երկու անգամ միայն
այս կանոնէն կը դարձուցին . առաջինը հոս և
երկրորդը երբ զէպ է Գերեզն կ'երթան (Գրոյիսը,
Ժել, 31) : Անտարակոյտ այս ալ իրեն այլաբա-
նութիւնք պիտի ունենայ, բայց զիւրին չէ գու-
շակելը :

30. Բարձր որսերուն և տանքանաց մէջն .
այսինքն է բազմապէս շիրիմներուն և բարձր
պատանէներուն մէջ . մօտը ամբողջին տեղ :

Կը սողային շիրիմներուն մէջ բոցեր,
Որոնք այնպէս զանոնք հրաշէկ կ'ընէին,
Քան զոր երկաթ²⁷ չի խընդրեր ոչ մէկ արհեստ,
Վեր վերցըւած էին բոլոր կափարիք,
Որոնցմէ այնպէս սուր ճիւղեր կ'ըլլէին,
Որք յայտնապէս՝ թուէին լըւստ տանիւնողաց:
Եւ ես . « Վարպետ, որոնք են այդ մարդիկներ,
Որ բոցեղէն դազողներու մէջ թաղուած՝
Գառնակոռոչ հառաչանքներ կ'արձակեն » :
Եւ նա ինծի . « Հերձուածապետք են անոնք
Աշկերտներով իրենց՝ ամէն աղանդէ .
Եւ շիրիմք լի են կարծածէդ աւելի :
Թաղուած է հոս նմանիկ իր նմանին հետ²⁸,
Եւ հողաբուրք տաք են՝ որ քիչ և որ շատ » :
Եւ ապա զէպ ի աշխարհով²⁹ դառնալով
Բարձր որսերուն և տանքանաց մէջն³⁰ անցանք :

133

Շարայարեյի Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱՅԻԿԱՆ

Ք Ա Ղ Ա Ք Ա Կ Ա Ն Ա Մ Ի Ս

15 Ա Պ Ր Ի Ն

Ա Ն Գ Ի Ա

ՊՐԻՆԻՑԻՆ տեսնելով Պօէրներուն տկա-
րանալը, խաղաղութիւն առաջարկեց Անգղիոյ
տէրութեան, պայման զնեղով որ Թրանսօվալ
անկախ մնայ : Սալիսպարի այս առաջարկին գո-
ռազ պատասխանով մը, պատերազմ յանցան-
քը ձգեց Պօէրներուն վրայ : Այսու խաղաղու-
թիւնն ըլլալովին հետաքցաւ . ոչ մի տէրութիւն
ուզեց միջնորդ ըլլալ . միայն Մաք Քինլէյ՝ Քրիւ-
սէրի առաջարկը յայտարարեց Անգղիոյ, և ոչ
ընդունեցաւ պատասխան :

Խաղաղութիւն արեւելահնդկութեամբ սկսաւ յա-
ռալ խաղաղ . — անգղիական վարչութիւնն ալ
նորմալ տարրութիւններ հաստատեց : Խաղաղութիւն
տիրեց Պրուսիոյն, Օրանք ընկճուելու վի-
ճակին մէջ էր, և այս լրջ վրայ Անգղիոյ մէջ
մեծ ուրախութիւն եղաւ, և որոշուեցաւ որ
պատերազմի համար փոխառութիւնն ըլլայ :

Բայց սակէ մի քանի օր առաջ, Անգղիացիք
Պօէրներուն քաջութեան անջեւ մի անգամին
աւելի ջանքանցան, շատ կորուստներ ըրին .
բաղքը, դարձաւ : Բոտ միջինն լուրերու, Պօէ-
րներն սկսան յաղթանակել :

Ա Ի Ս Տ Ր Ի Ա

Անտորիոյ քաղաքական վիճակն շատ լաւ չէ՝
— Թէպէտեւ կայսր կանչեց խօսարանին նախա-
գահէն և զգման, յորդարեց ի խաղաղութիւն,
բայց չզգտեց ինչ : Ազգայնութեան խնդիրներն

միշտ յուզման մէջ կը բռնեն Ձէքերը, Սլաւնե-
րը: — Ահիսոյ օղիւ ալ շատ ֆեսանց աշխարհին: —
Ի վննաւ, փրակաւ մեծածնէ հանդէսներ կա-
տարեցին՝ քառասունեւեռի խաղվութեանց յի-
շատակը արթնցընելու համար: — Ատեֆանիս
արշեղբունին ի Միշտամբ դնաց, ուր կատա-
րուեցաւ պատկն խնկէյի կոմսին հետ: — Ան-
խահանից դործադուլն փոխանակ նուազելու,
աւելցաւ և սաստկացաւ Պոնտֆոյ մէջ: — Գեր-
մանիս եւս սկսաւ զգուց ատոր ֆեստը:

Գ Ա Ղ Ղ Ի Ա

Խօսարանին մէջ Տէլքաստէ մի քանի խոր-
հրդածութիւններ ըրաւ, որոց համեմատ՝ Պաղ-
ղիան շատ ազուտներ քաղեց Ֆաշտօտայի խնդրոյն
առթիւ եղած անկիրազողիական դաշնադու-
թենէն: — Գաղղիա մեծածնէ կը վախճայ որ
և է ներքին շփոթութենէ վառն ի Յուցահան-
դիսին յալողութիւնն արդէն իսկ կասկածելի
է, որպէս եւս հիթէ շփոթ խաղվութիւններ ծա-
ղին: Այսու հանգերէ Տրէյֆիւն, Հոյաւ, Փիւրար,
նորէն մէջտեղ ելան, գանգատելով՝ որ իրենք
զիրենք արգարացընելու և ճշմարտութիւնը ե-
րեւան հանելու խափան կ'ըլլայ յանձնաժողովն:
— Վալտէք Թուստոյի պաշտօնարանը եւս կոր-
ծանելու փորձ մ'եղաւ, բայց անյալող կերպով:
— Մերուին զօրավարին մէկ կողմէն օմանք
սիրոյ ցոյցեր ըրին, օմանք ալ բուրյովին
անոր հակառակն: — Այս փոքրիկ ղէպերն
անգամ կը ցուցընեն, որ Պաղղիոյ մի մասին
մէջ ալ միուեցին չկայ:

Գ Ե Ր Մ Ա Ն Ի Ա

Դեռ գերմանական պաշտօնարանին մէջ կը
յուզուի նաւատորմոյի անժամ խնդիրն: — Պահ-
պանողական այս խնդրոյն հետ անորեւ կապե-
ցին օտար աշխարհներէ միս ներս շտցընելու
խնդիրը, այնպէս որ եթէ այս վերջինս արդե-
լուի բացարձակ կերպով, իրենք ալ ի նպատա-
ածման նաւատորմոյին պիտի քուէարկեն: Գեր-
մանական մտելութիւնը զգուշարին զրից մէջ է,
վասն զի Միշտամբ նահանգը մեծ քանակու-
թեամբ պահճու միս կը բերեն ի Գերմանիա: —
Պերլինուս մէջ՝ կայսրը ներկայութեամբ մեծ
հանդէս կատարուեցաւ, ի յիշատակ երկրորդ
հարիւրամեկին զիտութեանց հեմարանին:

կայսրն ճառ մը խօսելով՝ ծանոյց որ գերմա-
նեղէն լեզուէն արվելու համար նոր տեղեր պի-
տի հաստատուին, զարձեալ՝ արուեստական
տեսակէտով՝ բնական զիտութեանց զարգաց-
ման համար պիտի աշխատուի: Մաղղեց վեր-
ջապէս՝ որ զիտութիւնն բարգաւաճի ի փասու
Աստուծոյ և յօգուտ բուր մարդկային ազգին:

Ի Տ Ա Լ Ի Ա

Մարտ 17ին Թաղաւորին տունէ էր, Հոռովմայ
մէջ կարուստ Ալփիթիսին արձանին կանգնուե-
լաւ հանգէն եղաւ: — Մարտըքոյի մէջ իտա-
լական պաշտօնեայն՝ որ Շէրիֆինա արքունեաց
մէջ կը գտնուէր, կրցաւ յալողցընել ընդու-
նելու Մոկատոր կղզին, որ կարենայ ծառայել
Իբրեւ համադպային մաքըրարն (Isaret): —
Իտալիոյ իտաւարանն ժամանակէ մը ի վեր անդա-
շար յուզմանց մէջ է, երեսփոխանք իրարու հետ
անյարմարը, դեռ եւս չկրցան իրենց մէջ եղած
դատաւտանական խնդիրները որոշել և վճռել:
Նոյն իսկ անգամ մը Բուրմայոս նախագահն
յայտարարեց՝ որ ձախակողմեանց ընթացքն
կը խափանէ իտաւարանին կանոնաւոր գործը և
կ'արգիլէ նիւտերը: Փանթաւոյն է այս յուզմանց
զլխուտը շարժառիթն: — Հոռովմայ մէջ Ապրիլ
17-25 պիտի գումարուի Քիթիտոնեական շնու-
դիտաւան մոլորովն: Երուս մասնակից եղեր են
հեմակուրեն շատ եւրոպացի գիտնականներ:

ԱՅԼԵԻԱՅԼ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆՔ

ԹՈՒՍ ԹՈՒՍԻՍ պատերազմական նաւն ձգուե-
ցաւ ի ծով մեծ հանդիմով ի Քիէշ. ուր ուռւ
դեպանատան ժամապետն ճառ մը խօսելով
Ջարին կամօք յայտնեց, որ այդ նաւն պիտի
ծառայէ իտալազորութեան և քաղաքականութեան
համար: — Իսկ Փեթրպուրիի մէջ՝ գերմանա-
կան դեպանան ծննդեան տունին առթիւ, կայսրն
շնորհեց իրեց. Հոսէնցողէնք արքունական
կարգին մեծ խաչը, և ապրիլ 1ին շնորհաւորու-
թեան հեռագիր և մեծագին ընծայ մը զրկեց
իրեն: — ՊԱՅԼԹԻՒՆԱՅԻ ԷՆԹԵՐԵՐԻՍ դաւառին
մէջ մեծ յեղափոխութիւն մը ծագելով, յեղա-
փոխականք պաշարեցին գժարանա, որոյ վա-
րին պատրաստներ էն ուժգին պաշտպանութիւն
մը. ապստամբը սակաւ ժամանակէն հպատա-
կեցան:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Բ Ա Ն Ա Ս Ի Ր Ա Կ Ա Ն Ք

ԱՆԻՇԱՆ, Հ. Գ. Ա. — Արշալոյս ըրիտտոնէու-
թեամբ շայոց. 193
ԹՐՈՒՍԵԱՆ Հ. Ե. — Ատոմեամց մանատակու-
թեանց քամեմակ մ այլմ իմացմամբ. 202
ԵՐԵՄ, Հ. Ս. — Համք և իրենց ստուգարա-
մութիւնը 206
ԷՓՐԻԿԵՍՆ Հ. Ս. — Տեղագրական — Աստրա-
խան և Արատէս 209
ՔԱՍՄԴ ՅՈՎ. — Պատմական քերականու-
թիւմ սիլիկեամբ շայերէնի. թարգմ. Հ. Ե.
ԱԿԵՐԵԱՆ 215

ԱՐԳԻ ԳՐԱՆԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՊԱՍՄԻՍԵԱՆ. — Ուսումնասիրութիւն Պարո-
նեամի երկասիրութեանց. 219

Գեղեցկագիտութիւն. 223
Հայ երաժիշտ մը 225
Գրախօսական աղմուկներ. — Կ. Տ. Ս. Խո-
րեմացու յորինմամով պէտք է հասկնալ. 226
Ա. Ե. — Նախատարբը 229
ԵՐԵՄ, Հ. Ս. — Համք և իրենց ստուգարա-
մութիւնը 206
ՔԱՍՄԴ ՅՈՎ. — Պատմական քերականու-
թիւմ սիլիկեամբ շայերէնի. թարգմ. Հ. Ե.
ԱԿԵՐԵԱՆ 215

ՆՈՐ ԿԵԱՆՔ

ՏԱՆԴԵ. — Թեթրորդ երգ. չիմգերորդ պա-
րուակ, և այլմ. — Իմեմորդ երգ. Պողո-
տոնի քաղաքիմ դրամ աւելի, և այլմ. —
Թրգմ. ՂԱՅԻԿԵԱՆ Հ. Ա. 234
Քաղաքական մակ. 239